
KRÓNIKA

BITEF HUSZADSZOR — BERGMAN-SIKERREL — Tíz külföldi — köztük egy-egy japán és kanadai — meg három hazai társulat részvételével tartották meg Belgrádban szeptember 14—28-a között a BITEF néven ismert nemzetközi színházi fesztivált. Az új színházi törekvésekre figyelmeztető rendezvény huszadik évadjának szalagcímét Jan Kottól, a neves lengyel színházesztétától, shakespeare-ológustól kölcsönözték a szervezők, a „lényeg színházának” nevezve, egybegyűjtve és minősítve a meghívott előadásokat. Ismert színházak (a moszkvai Művész Színház, a stockholmi Királyi Drámai Színház, a kölni és esseni társulat), nevéssé vált kísérleti műhelyek (a varsói Teatr Studio, a holstebroói Odin Teatret), s az önmaguk helyét, reputációját kereső együttesek előadásai kerültek közönség elé. Ingmar Bergman, Jerzy Grzegorzewski, Hansgünther Heyme, Oleg Jefremov, Eugenio Barba jegyezte a színházi világ ismertebb rendezői közül az egyes produkciókat. A hazai színházi világból három teljesen eltérő jellegű társulat és törekvés kapott helyet a nemzetközi műsorban. A titokzatos ljubljana-i társulat, a Gledališče Sester Scipion Nasice, amely háromévi működése után ezzel a fellépéssel megszünt létezni, retrográd sorozatának utolsó darabját mutatta be, a *Keresztelés a Triglav lábánál*. Az újvidéki Szerb Nemzeti Színház a Mira Erceg rendezte és színpadra álmódta Bora Stanković-víziót adta elő, a *Koštana — álmom, sikolyt*. A legtöbbet emlegetett szabadkai látványelőadás, a *Madách, kommentárok* (rendező: Ljubiša Ristić) is helyet kapott a BITEF műsorában, mégpedig úgy, hogy nem az előadás utazott a fesztivál

színhelyére, hanem a közönség Szabadkára. Sajátos színfoltja volt az idei BITEF-nek a japán hagyományokat felelevenítő bábelőadás. Az ismertebb szerzők közül Shakespeare, Csehov, Lessing, Brecht, Strindberg és a kortárs Heiner Müller jegyzett egy-egy produkciót.

A huszadik BITEF legtöbb díját az Ingmar Bergman rendezte *Julie kisasszony* kapta, összesen háromat. A fesztiváli zsűri — Dejan Mijač, Mi odrag Pavlović, Jelisaveta Sabljic, Nenad Prokić és Vladimir Jeftović — a két nagydíj egyikét ítélte a stockholmi előadásnak, a másikat az Eugenio Barba vezette Odin Teatret kapta az *Oxyrhincus evangéliumáért*. Különdíjat kapott a tokiói bábszínház, a *Macbeth* színreviteléért. Bergman kapta a közönség díját és a Politikai kiadványok színikritikusai által odaítélt hagyományos rendezői díjat is.

AZ EURÓPAI KULTURÁLIS TÁRSASÁG KÖZGYÜLÉSE BELGRÁDBAN — Az Európai Kulturális Társaság tizennyolcadik közgyűlését szeptember 29-e és október 2-a között tartották meg Belgrádban. Az Európai Kulturális Társaságot 1950-ben alapították, s mintegy ezernyolcszáz tagja van, a tudomány, a művészetek, a politika és a kultúra legkimagaslóbb személyiségeit tömöríti. A belgrádi közgyűlésen huszonegy ország ötven képviselője vett részt. Az ülésszak témája a kultúrák pluralizmusa, a társadalom kohéziója és a civilizációk egyetemessége volt. Ezeket a kérdéseket világméretű jelenségekként vizsgálták a közgyűlés résztvevői. Az ülésszakon záródokumentumot fogadtak el a jelenlevők, amelyben felhívták a figyelmet arra, hogy a tudományos kutatások eredményei-

nek felhasználására nagyobb gondot kell fordítani, fel kell mérni a belőlük származó veszélyeket is, meg kell akadályozni, hogy visszaélésekre, emberáldozatokat követelő tévedésekre kerüljön sor, a tudománynak az emberiség haladását kell szolgálnia.

Az Európai Kulturális Társaság díszoklevelét és díját az 1985. évre Desanka Maksimović költőnőnek, az 1986. évre pedig Claude Avlin francia költőnek ítélték oda. A közgyűlés kísérőrendezvényeként megnyitották Stojan Celić, Božidar Jakac, Nebojša Mitrić, Mića Popović és Vilim Svečnjak közös tárlatát, valamint sor került Jovan és Nada Kolundžija hangversenyére is.

NEMZETKÖZI RÉGÉSZKONFERENCIA — Szeptember 30-ától október 4-éig rendezték meg Rumán a gomolavai régészeti ásatások eredményeiről tartott nemzetközi régészta-nácskozást. „A gomolavai archeológiai lelőhely 1904-ben került be a szakirodalomba, majd 1952-től 1985-ig kisebb-nagyobb megszakításokkal folytak az ásatások. Több mint 1800 négyzetméternyi területen végeztek kutatásokat. Az eredmények alapján a gomolavai lelőhely a legjelentősebbek közé tartozik Európában. Több réteget fedeztek fel az időszámításunk előtti 4500-tól, tehát a neolitikától egészen a középkorig, illetve a XI. századig. A kutatásokban a Vajdasági Múzeumon kívül részt vett a belgrádi Balkanológiai Intézet, a fővárosi és az újvidéki történelmi intézet, valamint számos külföldi szakember. A munkálatokban nemcsak régészek, hanem biológusok, antropológusok, kémikusok, építészek is segítettek. Az interdiszciplináris kutatások célja az volt, hogy őseink életmódját, szokásait és kultúráját is rekonstruálják.” A gomolavai lelőhely anyagából az újvidéki Vajdasági Múzeumban rendeztek nagyszabású kiállítást.

KIÁLLÍTÁSOK — Szeptember 13-án nyílt meg Szabadkán *A hetvenes évek új művészete — következetesség és folyamatosság* cí-

mű kiállítás, amely a vajdasági képzőművészet új törekvéseibe nyújt betekintést. A tárlaton Kerekes László, Ladik Katalin, Miroslav Mandić, Bogdanka Poznanović, Radics Zoltán, Szombathy Bálint, Predrag Šidanin, Ratomir Kulić, Vladimir Mattioni és Slavko Matković állította ki munkáit. A résztvevők meghallgathatták Miroslav Mandić *11 évvel, 9 hónappal és 12 nappal később* című előadását és megtekinthették Radics Zoltán performance-át.

DÍJAK, ELISMERÉSEK — Az Andrić-díj bírálóbizottsága (Miroslav Egerić, Ljubiša Jeremić, Nikola Kovač, Predrag Palavestra, Muharem Pervić, Husejin Tahmišić és Petar Džadžić — elnök) a ravalyi legjobb novelláskötetnek járó Andrić-díjat Radoslav Bradićnak ítélte oda a belgrádi Prosveta kiadásában megjelent *Slika bez oca* (Kép, apa nélkül) című kötetéért. A díjat Ivo Andrić születésnapján, október 10-én adták át.

A Szirmai Károly Emlékbizottság által kinevezett zsűri (dr. Bányai János, dr. Bori Imre és dr. Utasi Csaba) az elmúlt két év legjobb magyar nyelvű, vajdasági novelláskötetéért járó Szirmai-díjat Herceg Jánosnak ítélte oda háromkötetes összegyűjtött elbeszéléseiért. A díjat október 11-én Temerinben, a Szirmai Károly-emléknapon adták át.

A Képes Ifjúság szerkesztősége és a topolyai községi küldött-testület alapította Nagyapáti Kukac Péter-díjat az idén az Ádor Pál (elnök), Baranyi Anna, Csernik Artilla, Dudás Sándor, dr. Varga Sándor és Zsáki József összetételű bírálóbizottság Bela Duranci szabadkai művészettörténésznek ítélte oda. „Bela Duranci 1931-ben született Bácsón. 1950-ben érettségizett Szabadkán, 1962-ben pedig a belgrádi Bölcsészettudományi Kar művészettörténeti tanszékén szerzett oklevelet. Mintegy két évtizeden keresztül (1959—1980) a szabadkai Képzőművészeti Galéria custosa, nyugdíjba vonulásáig, 1984-ig pedig a szabadkai

Műemlékvédő Intézet szakmunkatársa. Művészettörténetési és kritikai munkássága 1960-ban veszi kezdetét (...) Ettől az időszaktól kezdődően máig körülbelül kétszáz cikk, bibliográfia, képzőművészeti tárgyú ismertető, értekezés és kritika jelent meg tollából. Legjelentősebb műveinek egyike a könyv formájában (Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1984) is napvilágot látott *A vajdasági építészeti szecesszió* című műve (...) A maga környezetében Bela Duranci úgyszólván mindmáig az egyetlen művészettörténész, és kritikus, aki magas színvonalon és folyamatosan követi mintegy huszonöt éve a Vajdaságban és a szűkebb hazájában, Szabadkán zajló képzőművészeti alkotómunkát, mind az egyének, mind pedig a csoportos megmozdulások, intézmények vonatkozásában" — áll a zsüri jelentésében.

Az elismerést október 17-én, Topolya felszabadulásának ünnepén adták át.

Az 1985. évi Branko-díjat, amelyet a Vajdasági Íróegyesület évente azoknak az elsőköteteseknek ítéli oda, akik huszonkilenc évesnél nem idősebbek, a Vladimir Kopicl (elnök), Judita Šalgo, Mihal Ramacs, Ivan Negrišorac, Selimir Radulović, Zoran M. Mandić és Sziveri János összetételű bírálóbizottság Srđan Dragojević belgrádi költőnek ítélte oda a belgrádi Rad kiadónál megjelent *Knjiga akcione poezije* (Az akcióköltészet könyve) című kötetéért. „Az antipoetikus magatartás, gondolkodás és megnyilatkozási mód már hagyományos kánonjait magáénak vallva Dragojević költői énje opponál a hermetizmussal, az öncélú metaforákkal, s a nálunk még domináló felfogással, hogy a költő a világ kivetettje, bohém" — indokolta meg döntését a zsüri.

PECHÁN BÉLA (1906—1986) — Szeptember utolsó napján elhunyt Pechán Béla festőművész, a vajdasági modern festészet egyik úttörője és kiemelkedő egyénisége. Több nagy sorozata, a telecskai-csatornai tájképei, vidékünk embereiről készített ki-

tűnő portréi, impozáns fűzfavariációi és a *Quo vadis genus humanum* című sorozata tette ismertté nevét képzőművészetünkben. Apjával, Pechán Józseffel együtt vonult be művészettörténetünkbe, talán egyetlen hiteles tanúja volt Medgyessy Ferenc és Nagy István két háború közötti itt-tartózkodásának, s megőrzője mindannak, amit Ziffer Sándor, Egry József, Kádár Béla és a már említett két művész örökül hagyott a verbászi műteremben. Apja teljes hagyatékát is megőrizte. Életművének értékelésére még visszatérünk.

ALADICS JÁNOS (1928—1986) — Meghalt Aladics János, szellemi életünk örökmozgó, érdeklődő újságírója, aki évtizedekig a kulturás rádióriporter megtestesülése volt vidékünön, művelődési életünkben. Aladics János Zmajevón született ötvennyolc évvel ezelőtt, oklevelet az újvidéki Tanárképző Főiskolán szerzett, ezt követően Szenttamáson volt magyar-tanár, innen került az Újvidéki Rádióhoz, majd pedig utolsó munkahelyére az Újvidéki Televízióhoz. Újságíró, szerkesztő volt, akit a művelődési élet minden megnyilvánulása érdekelt, de kivált a színház, a zene és a képzőművészet vonzotta, leginkább ezen területek eseményeiről tudósított. Emlékezetesek kiváló képzőművészinterjúi. rendszeres résztvevője volt a különféle színházi fesztiváloknak (Sterija Játékok, Vajdasági Színházak Találkozója, s a különböző szintű műkedvelő szemléknek), melyekről tudósításokat, kritikákat írt. Évekig tájékoztatta írsaival, bírálaival a magyar nyelvű színházi előadásokról a Dnevnik olvasóit, vezette a fesztivál kerekasztal-értekezleteit. Sokat fordított szerből magyarra és magyarról szerbre. A sokfelé figyelés azonban — utóbb — kissé felszínessé tette írásait, munkáját. Elégett a nagy akarásban, hogy mindenütt jelen legyen, mindenről tájékoztassa hallgatóit, olvasóit. Aladics János halálával kulturális életünk színes egyéniségét, újságírásunk értő, tehetséges tagját, barátunkat veszítettük el. (G)

PODOLSZKI JÓZSEF (1946—1986)
— Podolszki József az irodalomnak szinte minden műfajában próbára tette önmagát: írt verseket, novellákat, kritikákat, tanulmányokat, vitairatokat, cikkeket, riportokat, interjúkat, kommentárokat. Aki valaha is találkozott vele, a fáradhatatlan vitázót ismerhette meg személyében. Állandóan hadban állt a világgal. A környezetében élő emberekkel gyakran szállt vitába, a jelenségeket ekkor is a mazuk bonyolultságában szemlélte, mindennek láttatni akarta nemcsak a színet, a fonákját is. A Képes Ifjúság, a Magyar Szó, majd utóbb a 7 Nap újságírójaként elégedetlenségtől áthatva írt a társadalomról, mindennapi életünkről. De megvívta a maga belső harcát is, a verssel és a versben.

tőzsdére dobom a szót is
legyen hát áru
ha meg nem birkózhatik
vele a lélek
s csak a szerelemnek marad ágyása
hiúsult szerelem minden kísérlet
a teljes egymásba-egymásért lét
ismét elmarad
mint a csodák
mint az istenek
élj hát magad
kiálts nélkülüm
és kóborolj is
ahogy kószálok én
mindig idegen nyomod keresve

— írja *A szavak vásárán* című versében. Másutt viszont vízbe löki a verset, „a vers puszkagolyó”, „a vers orkatona”. A versírással—önmagával a vers tiszteleg / menetel / magát (asra veti) való viaskodás már első verseskötetében megjelenik. A eljesség elérésének vágya, ugyanakkor udott lehetetlensége, a beteljesületlenség rányomja bélyegét a pályája kezletén írott darabokra, olyannyira, hogy a tudatosan választott népdalok dillikus hangján szólva is betüremlik „zsandár sose voltam / betyár nem ehettem” kettőssége, az „és akkor ötlünek, fölállnak elmennek / ketten két irányba” feszültsége tartja őket össze. Kezdetben még „megfürdeti” a

szót, hogy utolsó verseiben mindinkább a „valódi közléseknek” adjon hitelt.

Öt könyve jelent meg Podolszki Józsefnek: *Hinta* (versek, 1970), *Gyanú* (novellák, 1970), *Koponyatörés* (versek, 1974), *Barna* (versek, 1982), *Kitérő* (novellák, 1984). Torzóban maradt életművét azonban nemcsak ezek alapján kell felmérnie a majdani irodalomtörténésznek, hanem érdekes publicisztikáját is számba kell vennie.

RENDEZVÉNYEK — Szeptember 10-étől 14-éig tartották meg a 34. Kanizsai Írótábort, amelyen Vajdaság nemzetienek és nemzetiségeinek írói mellett más köztársaságok és tartományok íróküldöttei és külföldi művészek is részt vettek. A Kanizsai Írótábor résztvevői már hagyományosan ellátogattak a község iskoláiba, munkaszervezeteibe, irodalmi esteken vettek részt. Az írótábor központi rendezvénye a *Milyen írótábort akarunk?* című tanácskozás volt, amelyben a résztvevők a tábor jelentőségét méltatták és a további teendőket körvonalazták, konkrét szervezési kérdésekről beszéltek. Megrendezték a román költészetet bemutató irodalmi estet, s megnyílt az uzdini naiv festők tárlata, valamint Kovács Károly *Íróportrék* c. fotókiállítása. A Munkás utcában megrendezték a Szentöl Szembe című hagyományos, „szabadtéri” író—olvasó találkozót is. Jövőre Vuk Stefanović Karadžić születésének 200. évfordulója alkalmából a vajdasági szerbhorvát költészetet mutatják be, s sor kerül a jugoszláviai magyar alkotók együttes föllépésére is.

Szeptember 26-án tartották meg Kishegyesen a Csépe-emléknapot. Csépe Imre emléktáblájának megkoszorúzása után megnyílt a Forum Könyvkiadó kiállítása, majd sor került a Csépe Imre Emlékbizottság ünnepi ülésére, amelynek keretében Fehér Ferenc, az emlékbizottság elnöke beszámolt az egyesítendei munkáról, majd dr. Bori Imre, dr. Jung Károly és dr. Juhász Géza tartott előadást. Az ünnepi ülésen köszöntötték a hatvanéves

Pap Józsefet, átadták Fodor Pálnak a Csépe Imre-emlékplakettet, majd dr. Bányai János személyében megválasztották a jövő évi Csépe-emlékbizottság elnökét. A Csépe-napon megnyílt Kalmár Ferenc és Kalmár Magdolna kiállítása, s irodalmi estet tartottak, amelyen felléptek az Aranyeső szavalóverseny legjobbjai, a jugoszláviai magyar költők verseit éneklő Opál-trió, átadták a könyvterjesztésért járó Csépe-díjat, valamint válogatást mutattak be Ács Károly hamarosan megjelenő, jugoszláviai magyar lírai költészeti antológiájából. Ebből az alkalomból jelent meg az Életjel kiadásában, Urbán János válogatásában Csépe Imre *Szorul a nap* című verseskötete.

Szeptember 12-e és október 4-e között tartották meg tizenötödik alkalommal a Brankovo kolo rendezvény-

sorozatot, amelyen mintegy ezer neves művész, írók, költők, színművészek vettek részt. A művészkaravár többek között Karlócán, Stražilovón Újvidéken, Zimonyban, Titoverbászon Becsén állomásozott. A kiállítások író—olvasó találkozók, zenei rendezvények mellett kerekasztal-beszélgetések szerveztek *Branko mint jelenség* címmel. Az elhangzott tanulmányok jövőre, Branko Radičević *Pesme* című verseskötet megjelenésének 140. évfordulójára külön kötetben látnak majd napvilágot. A Brankovo kolo Branko Radičević emlékének szentelt rendezvény, amely az évek során a költészet ünnepévé lett. Az ünnepi műsorban a fiatalon elhunyt múlt század költőn kívül az ötven évvel ezelőtt mártírhálált halt Frederico García Lorcáról is megemlékeztek, Miroslav Antić tiszteletére pedig emlékműsor szerveztek.